

آیات و روایات غدیر

«استدلال به آیه «اکمال»

از امام علی علیه السلام نقل شده که در ذیل احتجاجی در مورد استدلال به آیه «اولی الأمر» و آیه «ولایت» فرمود:

«فقام سلمان فقال: يا رسول الله! ولاءٌ كماذا؟ فقال: ولاءٌ كولاى، من كنت اولى به من نفسه فعلى اولى به من نفسه. فانزل الله - تعالى ذكره :-

«الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا» (۴) فکبر رسول الله صلی الله علیه وآله و قال: الله اکبر، تمام نبوتی و تمام دین الله؟ ولایه علی بعدی ... «(۵)» «سلمان برخواست و گفت:

ای رسول خدا! کدامین ولایت مقصود شماست؟ حضرت فرمود:

ولایتی همانند ولایت من؛ هر کس من سزاوارتر به او از خودش می باشم پس علی نیز اولی به تصرف اوست. اینجا بود که خداوند متعال این آیه را نازل کرد: " امروز برای شما دینتان را کامل و نعمتم را تمام کردم، و راضی شدم که اسلام برای شما به عنوان دین باشد."

در این هنگام بود که رسول خدا صلی الله علیه وآله تکبیر گفت و فرمود: خدا بزرگ تر است، تمامیت نبوت و تمامیت دین خدا به ولایت علی بعد از من است ... «

استدلال به آیه «ولایت»

الف) از امام علی علیه السلام نقل شده در احتجاجی که در مسجد رسول خدا صلی الله علیه وآله در ایام خلافت عثمان داشتند فرمود:

«... فانشدکم الله، اتعلمون ... حیث نزلت: «إِنَّمَا وَلِيكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»، (۱) ... فأمر الله عزوجل أن يعلمهم ولاه امرهم و ان يفتر لهم من الولايه ما فتر لهم من صلاتهم و زكاتهم و حجهم، ينصبي للناس بغدير خم، ثم خطب، و قال: ايها الناس! ان الله ارسلني برسالة ضاق بها صدري و ظننت ان الناس مكذبني، فاعدني للبلغها او ليعذبني. ثم امر فنودي بالصلاه جامعه، ثم خطب فقال: ايها الناس! اتعلمون ان الله عزوجل مولاي و انا مولى المؤمنين، و انا اولي بهم من انفسهم؟»

قالوا: بلى يا رسول الله. قال: قم يا على، فقال: من كنت مولاه فعلى مولاه، اللهم وال من والاه و عاد من عاداه ... «... شما را به خدا سوگند می دهم! آیا می دانید ... چه موقعی نازل شد آیه «إِنَّمَا وَلِيكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا ...»؟»

... خداوند عزوجل دستور داد تا والیان امرش را بشناسند و همان گونه که نماز و زکات و حج را برای مردم تفسیر کرد برای آنان ولایت را با انتصاب من برای مردم در غدیر خم تفسیر نماید، و لذا خطبه خوانده و فرمود: ای مردم! همانا خداوند مرا به رسالتی فرستاد که سینه ام برای آن تنگ آمده و می ترسم که مردم مرا در آن تکذیب کنند، ولی مرا تهدید کرده که آن را ابلاغ نمایم و گرنه مرا عذاب خواهد کرد. آن گاه دستور داد تا اعلام نماز جماعت کنند و سپس خطبه خوانده فرمود: ای مردم! آیا می دانید که خدای عزوجل مولای من و مولای مؤمنان است، و من از آنان به خودشان سزاوارترم؟ عرض کردند: آری ای رسول خدا! فرمود: برخیز ای علی! من بر خواستم. آن گاه حضرت صلی الله علیه وآله فرمود: هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست. بار خدایا دوست بدار هر کس که ولایت او را پذیرفته و دشمن بدار هر کس که با او عداوت کرده است ...».

ب) حاکم نیشابوری به سند خود از امام علی علیه السلام نقل کرده که فرمود:

«نزلت هذه الآية على رسول الله صلى الله عليه وآله: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»، فخرج رسول الله صلى الله عليه وآله و دخل المسجد، و الناس يصلون بين راع و قائم، فصرى فإذا سائل قال:

يا سائل أعطاك أحد شيئاً؟ فقال: لا إلا هذا الراع - أشار لعلی - أعطاني خاتماً»؛

«این آیه بر رسول خدا صلی الله علیه وآله نازل شد: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا...»، رسول خدا صلی الله علیه وآله از منزل خارج و وارد مسجد شد در حالی که مردم در حال رکوع و قیام بوده و نماز می خواندند. حضرت نیز نماز به جای آورد که ناگهان فقیری را مشاهده کرد. حضرت به او فرمود: ای سائل! آیا کسی چیزی به تو داد؟ فقیر گفت: هیچ کس جز این رکوع کننده - اشاره به علی علیه السلام کرد - او بود که به من انگشتری داد.»

استدلال به حدیث «غدیر»

الف) معاویه نامه ای به حضرت علی علیه السلام نوشت که برای من فضایل بسیاری است؛ پدرم در جاهلیت مردی بزرگ بود و من برای اولین بار در اسلام پادشاه شدم...

امیرالمؤمنین علیه السلام در جواب نامه او فرمود: «أبالفضائل يفخر عليّ ابن اكله الأكباد؟ ثم قال: اكتب يا غلام:

محمد النبيّ أخى و صنوى

و حمزه سيّد الشهداء عمى

و جعفر الذى يضحى و يمسى

يطير مع الملائكة ابن أمى

و بنت محمد سکنی و عرسی
منوط لحمها بدمی و لحمی
و سبطاً أحمد ولدای منها
فأیکم له سهم کسهمی
سبقتکم إلی الاسلام طراً
علی ما کان من فهمی و علمی
فأوجب لی ولایتہ علیکم
رسول اللّٰه یوم غدیر خمّ
فویل ثمّ ویل ثمّ ویل
لمن یلقى الإله غدأبظلمی

فقال معاویه: أخفوا هذا الكتاب لا یقرأه أهل الشام فیمیلون إلی ابن أبی طالب.»(۷)

«آیا به واسطه فضایل، فرزند جگرخوار بر من ظلم می کند؟ بنویس به او ای غلام:

محمد پیامبر صلی الله علیه وآله برادر من است. و حمزه سیدالشهدا عموی من می باشد.

و جعفری که شبانه روز همراه با ملائکه پرواز می کند پسر مادر من است.

و دختر محمد صلی الله علیه وآله همسر من بوده و در خانه من سکنی دارد و گوشتش با خون و گوشت من در تماس است.

و دو نوه احمد فرزندان من از فاطمه اند، پس کدامین شما همچون من چنین سهمی دارند؟

من بر تمام شما به اسلام پیشی گرفته ام، در حالی که نوجوانی بودم که به وقت بلوغ نرسیده است.

رسول خدا صلی الله علیه وآله در روز غدیر خم ولایت من را بر شما واجب کرده است. من کسی هستم که شما مرا در روز جنگ و صلح فراموش نخواهید کرد.

پس وای و وای و وای بر کسی که فردای قیامت خدا را ملاقات کند در حالی که به من ظلم کرده است.

معاویه دستور داد تا آن نامه را مخفی دارند تا اهالی شام آن را قرائت نکنند چرا که باعث می شود تا مردم به علی بن ابی طالب تمایل پیدا کنند.»

ب) ابو طفیل عامر بن وائله می گوید: «كنت على الباب يوم الشورى مع عليّ عليه السلام في البيت و سمعته يقول لهم : لأحتجّن عليكم بما لا يستطيع عربيتكم و لا عجميتكم تغيير ذلك. ثم قال ... فأنشدكم بالله: هل فيكم احد قال له رسول الله صلى الله عليه وآله: من كنت مولاه فعليّ مولاه، اللهم وال من والاه و عاد من عاداه، و انصر من نصره، لبيغ الشاهد الغائب غيري؟ قالوا: اللهم لا»؛ (۸) «من بر در اتاق در روز شورا با علی در خانه بودم و شنیدم که به آن ها می فرمود: بر شما به چیزی استدلال می کنم که عرب و عجم از شما قدرت تغییر آن را نداشته باشد . سپس فرمود: ... شما را به خدا سوگند! آیا در میان شما کسی هست که رسول خدا درباره او فرموده باشد: هر کس که من مولای اویم پس علی مولای اوست، بار خدایا دوست بدار هر کس که ولایت او را پذیرفته و دشمن بدار هر کس را که با او دشمنی کرده، و یاری کن هر کسی که او را یاری نموده است، باید حاضران به غایبان اطلاع دهند، غیر از من؟

گفتند: بار خدایا هرگز.»

ج) حاکم نیشابوری به سندش از نذیر ضبّیّ کوفی تابعی نقل کرده که گفت: «کتنا مع علیّ يوم الجمل، فبعث إلى طلحة بن عبيدالله أن ألقني، فأثاه طلحة. فقال: نشدتك الله، هل سمعت رسول الله صلي الله عليه وآله يقول: من كنت مولاه فعليّ مولاه، اللهم وال من والاه و عاد من عاداه؟

قال: نعم. قال: فليمت تقاتلني؟ قال: لم اذكر. قال: فانصرف طلحة»؛ (۹) «ما با علی علیه السلام در روز جنگ جمل بودیم، حضرت کسی را نزد طلحه بن عبیدالله فرستاد تا با او ملاقات کند، طلحه نزد حضرت آمد، حضرت به او فرمود: تو را به خدا سوگند! آیا شنیدی از رسول خدا صلی الله علیه وآله که می فرمود: هر کس که من مولای اویم علی هم مولای اوست، بار خدایا دوست بدار هر کس که ولایت او را پذیرفته و دشمن بدار هر کس که او را دشمن داشته است؟

طلحه گفت: آری. حضرت فرمود: پس چرا با من قتال می کنی؟ او گفت: یاد نمی آید. در این هنگام طلحه از امام علی علیه السلام جدا شد.»

د) ابن اثیر به سندش از اصبع نقل کرده که گفت: «نشد علیّ الناس فی الرحبه: من سمع النبیّ صلی الله علیه وآله یوم غدیر خم ما قال الا قام و لا یقوم الا من سمع رسول الله صلی الله علیه وآله یقول. فقام بضعه عشر رجلاً فیهم أبویوب الأنصاری، و أبو عمره بن عمرو بن محصن، و أبوزینب، و سهل بن حنیف، و خزیمه بن ثابت، و عبدالله بن ثابت الأنصاری، و حبشی ابن جناده السلولی، و عبید بن عازب الأنصاری، و النعمان بن عجلان الأنصاری، و ثابت بن ودیعہ الأنصاری، و

أبوفضاله الأنصاری، و عبدالرحمن بن عبد رب الأنصاری، فقالوا: نشهد أنّا سمعنا رسول الله صلی الله علیه وآله یقول: ألا انّ الله عزّوجلّ ولیّی و أنا ولیّ المؤمنین، ألا فمن كنت مولاه فعليّ مولاه، اللهم وال من والاه و عاد من عاداه و أحب من أحبه و أبغض من أبغضه و أعن من اعانه»؛ (۱۰) «علی علیه السلام در رحبه مردم را سوگند یاد کرد که هر کس از پیامبر صلی الله علیه وآله در روز غدیر خم شنید آن را که فرموده برخیزد، و تنها کسانی برخیزند که از رسول خدا صلی الله علیه وآله شنیده اند که می فرمود. در آن هنگام بیش از ده نفر برخاستند که در میان آن ها ابویوب انصاری، ابو عمره بن محصن، ابو زینب بن عوف انصاری و سهیل بن حنیف، و خزیمه بن ثابت، و عبدالله بن ثابت انصاری، و حبشی بن جناده سلولی، و عبید بن عازب انصاری، و نعمان بن عجلان انصاری، و ثابت بن ودیعہ انصاری، و ابو فضاله انصاری و عبدالرحمن عبد رب انصاری، بودند، و گفتند: ما گواهی می دهیم از رسول خدا صلی الله علیه وآله شنیدم که می فرمود: آگاه باشید! هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست، بار خدایا! هر کس که ولایت او را پذیرفت او را دوست بدار و هر کس که با او دشمنی کرد او را دشمن بدار، و هر کس که او را دوست داشت او را دوست بدار، و هر کس که او را دشمن داشت او را دشمن بدار، و کمک کن هر کس که او را کمک نموده است.

ه) از زید بن ارقم نقل شده که گفت:

«نشد علیّ الناس: أنشد الله رجلاً سمع النبيّ صلى الله عليه وآله يقول: من كنت مولاه فعليّ مولا، اللهم وال من والاه وعاد من عاداه. فقام اثنا عشر بدرياً فشهدوا بذلك، و كنت فيمن كتم فذهب بصرى»؛ (۱۱) «علی علیه السلام مردم را سوگند داد و فرمود: سوگند می دهم کسی را که از پیامبر صلی الله علیه وآله شنیده که می فرمود: هر کس که من مولای اویم پس علی هم مولای اوست، بار خدایا! دوست بدار هر کسی را که ولایت او را پذیرفته و دشمن بدار هر کسی را که با او دشمنی کرده است، ابرخیزد و گواهی دهد. در آن هنگام دوازده نفر که همگی بدری بوده و در جنگ بدر با پیامبر صلی الله علیه وآله حاضر بودند برخاسته و همگی به حدیث غدیر گواهی دادند. و من از جمله کسانی بودم که آن را کتمان کردم و لذا چشمانم نابینا شد.»

و) احمد بن حنبل به سندش از زاذان بن عمر نقل کرده که گفت: «سمعت علیاً فی الرحبه و هو ینشد الناس، من شهد رسول الله صلی الله علیه وآله یوم غدیر خمّ و هو یقول ما قال. فقام ثلاثه عشر رجلاً، فشهدوا أنّهم سمعوا رسول الله صلی الله علیه وآله و هو یقول: "من كنت مولاه فعليّ مولا"»؛ (۱۲) «از علی علیه السلام در روز "رحبه" شنیدم مردم را سوگند می داد که هر کس در روز غدیر خم شاهد بوده که پیامبر صلی الله علیه وآله چنان فرمود گواهی دهد. در آن هنگام سیزده نفر برخاسته و گواهی دادند از رسول خدا صلی الله علیه وآله شنیده اند که فرمود: هر کس من مولای اویم پس علی هم مولای اوست.»

ز) و نیز به

سندش از زیاد بن ابی زیاد نقل کرده که گفت: «سمعت علی بن ابی طالب علیه السلام ینشد الناس فقال: أنشد الله رجلاً مسلماً سمع رسول الله صلی الله علیه وآله یقول یوم غدیر خمّ ما قال. فقام اثنا عشر بدریا فشهدوا»؛ (۱۳) «از علی بن ابی طالب علیه السلام شنیدم مردم را سوگند می داد و می فرمود: به خدا سوگند! هر فرد مسلمانی که از رسول خدا صلی الله علیه وآله شنید که در روز غدیر خم فرمود آن چه را فرمود [گواهی دهد]. در آن هنگام دوازده نفر از صحابه که در جنگ بدر شرکت کرده بودند بر خواستند.»

ح) و نیز به سندش از سعید بن وهب و زید بن یثیع نقل کرده که گفتند: «نشد علیّ الناس فی الرحبه: من سمع رسول الله صلی الله علیه وآله یقول یوم غدیر خمّ الا قام. قال: فقام من قبل سعید سته و من قبل زید سته، فشهدوا أنّهم سمعوا رسول الله صلی الله علیه وآله یقول لعلیّ یوم غدیر خم: ألیس الله أولى بالمؤمنین؟ قالوا: بلی. قال: اللهم من كنت مولاه فعليّ مولا، اللهم وال من والاه و عاد من عاداه»؛ (۱۴) «علی علیه السلام در "رحبه" مردم را سوگند داد: هر کس از رسول خدا صلی الله علیه وآله شنید که در روز غدیر خم می فرمود آنچه را که فرمود ابرخیزد. راوی می گوید: از ناحیه سعید شش نفر و از ناحیه زید نیز شش نفر برخاسته و همگی گواهی دادند که از رسول خدا صلی الله علیه وآله شنیدند که برای علی علیه السلام در روز غدیر خم می فرمود: آیا خدا اولی به مؤمنین نیست؟ گفتند آری. حضرت فرمود: بار خدایا! هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست، بار خدایا! دوست بدار هر کس که ولایت او را پذیرفته و دشمن بدار هر کس که با او دشمنی کرده است.»

ط) و نیز به سندش از ابو الطفیل عامر بن وائله لیثی صحابی نقل کرده که گفت: «جمع علیّ - رض - الناس فی الرحبه ثم قال لهم: أنشد الله کل أمرئ مسلم سمع رسول الله صلی الله علیه وآله یقول یوم غدیر خم ماسمع لّمّا قام، فقام ثلاثون من الناس»؛ (۱۵) «علی - رض - در "رحبه" مردم را جمع کرد سپس به آنان فرمود: سوگند می دهم به خدا هر فرد مسلمانی را که از رسول خدا صلی الله علیه وآله در روز غدیر خم شنید آنچه را که می فرمود، ابرخیزد [و گواهی دهد]. در آن هنگام سی نفر برخاسته و گواهی دادند.»

ی) و نیز از عبدالرحمن بن ابی لیلی نقل کرده که گفت: «شهدت علیاً - رض - فی الرحبه ینشد الناس: أنشد الله من سمع رسول الله صلی الله علیه وآله یقول یوم غدیر خم: من كنت مولاه فعليّ مولا، لّمّا قام فشهد.»

قال عبدالرحمن: فقام اثنا عشر بدرياً كأنى أنظر إلى أحدهم، فقالوا: نشهد أنّا سمعنا رسول الله صلى الله عليه وآله يقول يوم غدیر خم: أأنت أولى بالمؤمنين من أنفسهم و أزواجی أمهاتهم؟ فقلنا: بلی یا رسول الله. قال: فمن كنت مولاه فعلىّ مولاه اللهم وال من والاه، و عاد من عاداه» (۱۶) «من شاهد علی - رض - در "رحبه" بودم که مردم را چنین سوگند می داد: به خدا سوگند! هر کس از رسول خدا صلی الله علیه وآله شنید که در روز غدیر خم می فرمود: هر کس که من مولای اویم پس

علی مولای اوست برخیزد و گواهی دهد.

عبدالرحمن می گوید: دوازده بدری بر خواستند. گویا که به یکی از آن ها نظاره می کنم، و همگی گفتند: ما گواهی می دهیم از رسول خدا شنیدیم که در روز غدیر خم می فرمود: آیا من اولی به مؤمنین از خودشان نیستم و همسران من مادران مؤمنان نیست؟ ما گفتیم: آری ای رسول خدا! حضرت فرمود: پس هر کس که من مولای اویم پس علی مولای اوست، بار خدایا! دوست مدار هر کس که ولایت او را پذیرفته و دشمن مدار هر کس که او را دشمن داشته است.»

استدلال به آیه «خیر البریه»

یزید بن شراحیل انصاری، کاتب امام علی علیه السلام می گوید:

«سمعت علیاً یقول: حدّثنی رسول الله صلی الله علیه وآله و أنا مسنده إلى صدری فقال: یا علی! أما تسمع قول الله عزّوجلّ: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ» هم أنت و شیعتک، و موعدی و موعدکم الحوض، إذا اجتمعت الأمم للحساب تدعون غراء محجّلین»؛

«از علی علیه السلام شنیدم که می فرمود: رسول خدا صلی الله علیه وآله در حالی که او را به سینه چسبانده بودم مرا حدیث کرد و فرمود:

ای علی! آیا قول خدای عزوجل را نشنیده ای؟ [اما] کسانی که ایمان آوردند و اعمال صالح انجام دادند، بهترین مخلوقات [خدا] آیند. آنان تو و شیعیان تو هستند، و موعد من و شما در کنار حوض [کوثر] است آن زمان که امت ها برای حساب جمع شده و شما در حالی که پیشانی سفید هستید دعوت می شوید.»

